

## Zandwinning Werfhout Natuurtoets

projectnr. 219562  
revisie 02  
11 november 2013



**auteur(s)**  
drs L.C. Smitskamp

**Opdrachtgever**  
Roelofs Zandwinning B.V.  
Postbus 22  
7683 ZG Den Ham Ov

datum vrijgave  
11-11-13

beschrijving revisie 02  
Definitief

goedkeuring  
M.L. Braad

vrijgave  
R. Martens

## Colofon

**Projectgroep bestaande uit:**

drs L.C. (Linda) Smitskamp  
drs. ing. M.L. (Michel) Braad  
ir. L.J.G. Koks

**Tekstbijdragen:**

drs L.C. Smitskamp  
ir. L.J.G. Koks

**Fotografie:**

drs. L.C. Smitskamp

**Datum van uitgave:**

11 november 2013

**Contactadres:**

Beneluxweg 7  
4904 SJ Oosterhout  
Postbus 40  
4900 AA Oosterhout

Copyright © 2012

**Ingenieursbureau Oranjewoud**

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

## Inhoud

blz.

<b>1</b>	<b>Inleiding</b> .....	<b>3</b>
<b>1.1</b>	<b>Aanleiding</b> .....	<b>3</b>
<b>1.2</b>	<b>Doel</b> .....	<b>4</b>
<b>1.3</b>	<b>Leeswijzer</b> .....	<b>4</b>
<b>2</b>	<b>Wettelijk kader natuurbescherming</b> .....	<b>5</b>
<b>2.1</b>	<b>Algemeen</b> .....	<b>5</b>
<b>2.2</b>	<b>Flora- en faunawet</b> .....	<b>5</b>
<b>2.3</b>	<b>Ecologische hoofdstructuur</b> .....	<b>5</b>
<b>2.4</b>	<b>Natura 2000</b> .....	<b>5</b>
<b>3</b>	<b>Gebiedsbeschrijving en projectvoornemen</b> .....	<b>7</b>
<b>3.1</b>	<b>Gebiedsbeschrijving</b> .....	<b>7</b>
<b>3.2</b>	<b>Projectvoornemen</b> .....	<b>7</b>
<b>4</b>	<b>Methodiek</b> .....	<b>9</b>
<b>4.1</b>	<b>Algemeen</b> .....	<b>9</b>
<b>4.2</b>	<b>Bureauonderzoek</b> .....	<b>9</b>
<b>4.3</b>	<b>Terreinbezoek</b> .....	<b>9</b>
<b>4.4</b>	<b>Effectbeoordeling en advies vervolgtraject</b> .....	<b>10</b>
<b>5</b>	<b>Resultaten gebiedsonderzoek</b> .....	<b>11</b>
<b>5.1</b>	<b>Gebiedsbeschrijving</b> .....	<b>11</b>
<b>5.2</b>	<b>Beschermde soorten</b> .....	<b>11</b>
<b>5.2.1</b>	<b>Bureauonderzoek</b> .....	<b>11</b>
<b>5.2.2</b>	<b>Terreinbezoek</b> .....	<b>12</b>
<b>5.3</b>	<b>Beschermde gebieden</b> .....	<b>16</b>
<b>5.3.1</b>	<b>Ligging EHS en beschermde gebieden</b> .....	<b>16</b>
<b>6</b>	<b>Toetsing natuurwetgeving</b> .....	<b>19</b>
<b>6.1</b>	<b>Effectbepaling beschermde gebieden</b> .....	<b>19</b>
<b>6.1.1</b>	<b>Effecten op de Ecologische Hoofdstructuur</b> .....	<b>19</b>
<b>6.1.2</b>	<b>Effecten op de Natuurbeschermingswet 1998</b> .....	<b>19</b>
<b>6.2</b>	<b>Effecten beschermde soorten</b> .....	<b>20</b>
<b>7</b>	<b>Conclusies en aanbevelingen</b> .....	<b>24</b>
<b>7.1</b>	<b>Conclusies soortenbescherming</b> .....	<b>24</b>
<b>7.2</b>	<b>Conclusies gebiedenbescherming</b> .....	<b>25</b>
<b>7.2.1</b>	<b>EHS</b> .....	<b>25</b>
<b>7.2.2</b>	<b>Natura 2000</b> .....	<b>25</b>
<b>8</b>	<b>Bronnen</b> .....	<b>26</b>
	<b>Bijlage 1: Wettelijk kader</b> .....	<b>27</b>



# 1 Inleiding

## 1.1 Aanleiding

In samenspraak met gemeente en provincie Gelderland wordt door Roelofs Zandwinning BV gezocht naar een zo optimaal mogelijk passende uitbreiding en afronding van een bestaande zandwinlocatie in Didam. Uitgegaan wordt van een gebiedsontwikkeling met een passende eindbestemming van de zandwinplas. Als afronding van de zandwinlocatie zijn er plannen voor een nieuwe landschappelijke inrichting met natuurontwikkeling en extensieve recreatie. Deze ontwikkeling past in het gemeentelijke en provinciale beleid en wordt in samenspraak met de gemeente en provincie voorbereid. In 2010 is door Roelofs Planontwikkeling BV een natuuronderzoek uitgevoerd voor het toentertijd voorgestelde voornemen. Aangezien dit voornemen sindsdien is achterhaald, wordt onderhavige natuurtoets ter actualisatie uitgevoerd. In afbeelding 1.1 is het plangebied weergegeven.



**Afbeelding 1.1: Begrenzing van het plangebied (rood omlijnd) ten opzichte van het buitengebied van Didam.  
Bron: Google maps.**

De ontwikkeling is strijdig met het ter plaatse geldende bestemmingsplan. Vanwege de strijdigheid wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld. In het kader van dit bestemmingsplan dienen diverse gebiedsonderzoeken te worden uitgevoerd. Ruimtelijke plannen dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving, met name de Flora- en faunawet, Ecologische hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswet 1998. Er mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die op onoverkomelijke bezwaren stuiten door effecten op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties vanuit de actuele natuurwetgeving. Dit wordt gedaan op basis van een natuurtoets. In deze rapportage zijn de resultaten van de natuurtoets beschreven.

## **1.2 Doel**

In ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen, is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden. Er dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. Het doel van voorliggende natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de Flora- en faunawet, EHS en/of de Natuurbeschermingswet 1998 en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

## **1.3 Leeswijzer**

In de inleiding wordt beschreven waarom deze natuurtoets is uitgevoerd en met welk doel. Vervolgens wordt in hoofdstuk twee algemene informatie verwoord over de natuurwetgeving, waaronder de Flora- en faunawet, EHS en de Natuurbeschermingswet 1998. In hoofdstuk drie wordt de huidige en toekomstige situatie van het plangebied beschreven en de ligging ten opzichte van de Ecologische hoofdstructuur en Natuurbeschermingswetgebieden (Natura 2000, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands). In hoofdstuk vier wordt de gebruikte methode voor de uitvoering van deze natuurtoets omschreven. In hoofdstuk vijf staan de resultaten van deze natuurtoets flora en fauna. Deze zijn onderverdeeld in de resultaten van de literatuurstudie en het terreinbezoek. In hoofdstuk zes worden de resultaten uit hoofdstuk vijf getoetst aan de Flora- en faunawet, EHS en Natuurbeschermingswet 1998. Hieruit komen conclusies en aanbevelingen voort, die worden omschreven in hoofdstuk zeven. Het laatste hoofdstuk geeft de gebruikte bronnen voor dit onderzoek weer. Achter dit hoofdstuk bevindt zich een bijlage, die algemene informatie verschaft met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet.

## **2 Wettelijk kader natuurbescherming**

### **2.1 Algemeen**

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en de EHS en Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet, Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000 wordt verwezen naar Bijlage 1.

### **2.2 Flora- en faunawet**

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

### **2.3 Ecologische hoofdstructuur**

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst. Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de EHS en Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'-principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

### **2.4 Natura 2000**

Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'-principe. In principe zijn geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de natuurlijke waarden van het gebied direct of indirect aantasten.





### 3 Gebiedsbeschrijving en projectvoornemen

#### 3.1 Gebiedsbeschrijving

De zandwinplas is gelegen in het buitengebied van Didam. Het gebied grenst ten zuidoosten aan de A18 en grenst ten zuidwesten aan de N335, direct bij gelegen is de A12.

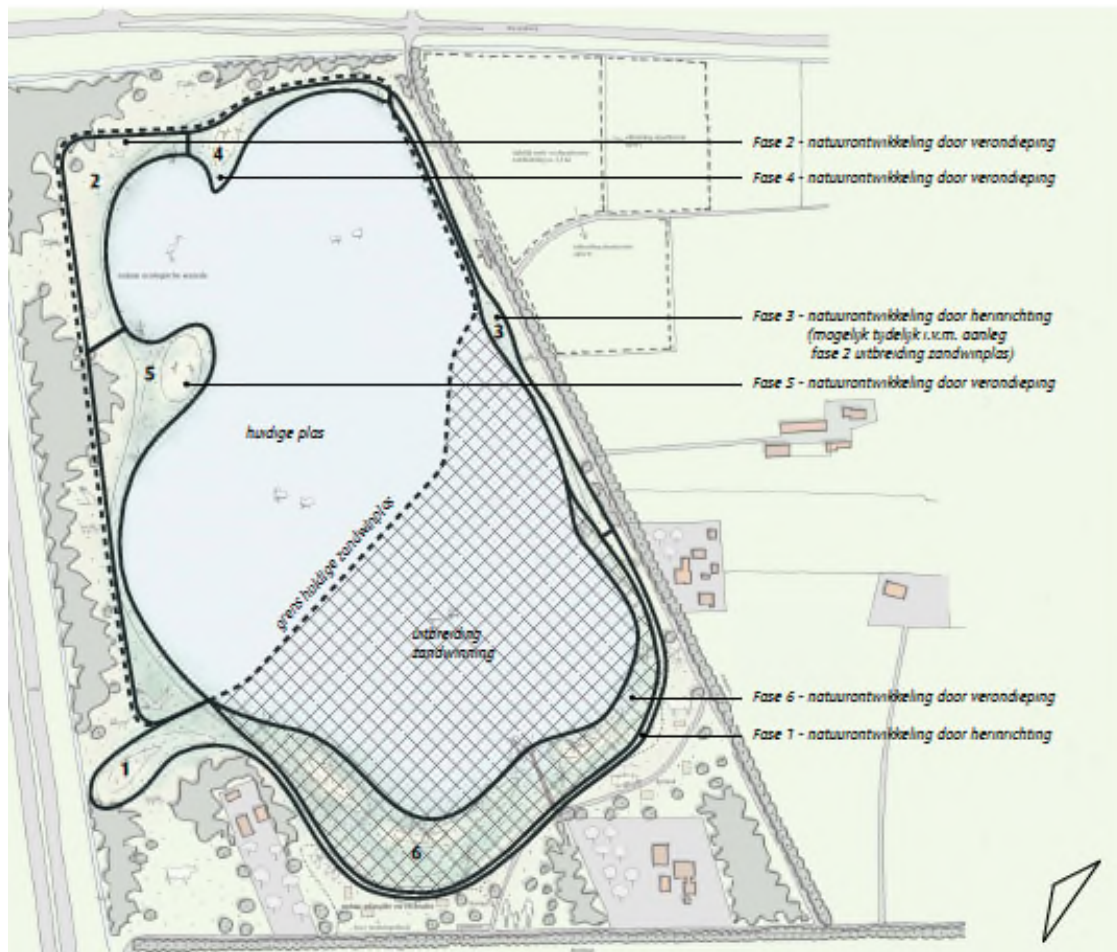
Het plangebied is gelegen in een multifunctioneel gebied en kent in de huidige situatie een gemengd gebruik, met onder andere een agrarische functie. Het plangebied en de omgeving van het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit open akkercomplexen en weidegronden. In het noordelijk deel van het plangebied ligt de zandwinlocatie. Ten zuidoosten van het plangebied is een tweede zandwinplas gelegen (plas Heijting). De ontsluiting van het plangebied vindt plaats over de Pakopseweg waaraan ook het zanddepot is voorzien. Langs de A18 ligt een strook beplanting die een duidelijk scheiding vormt tussen de weg en het gebied rond de zandwinning. Grenzend aan het plangebied liggen twee woningen omgeven door erfbeplanting. Nabij het plangebied ten zuiden van Werfhout zijn eveneens een aantal woningen gelegen omgeven door erfbeplanting. In afbeelding 3.1 is de ligging van het plangebied gegeven.



Afbeelding 3.1: Begrenzing plangebied met bebouwing, de zandwinplas en groenstructuren. Bron: Google Maps.

#### 3.2 Projectvoornemen

Ter afronding van de zandwinlocatie zijn er plannen voor een nieuwe landschappelijke inrichting met natuurontwikkeling en extensieve recreatie. In de bestaande plas wordt een impuls gegeven aan de natuurontwikkeling door na beëindiging van de zandwinning een gedeelte te verondiepen met herbruikbare grond en baggerspecie. De steile oeverzones worden afgevlakt en heringericht. Om de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater goed te beschermen worden kwaliteitseisen gesteld aan het toe te passen materiaal. Dit gebeurt in het nauwe samenwerking met het waterschap, die hiervoor in 2013 beleidsregels heeft opgesteld. Daarnaast moet worden voldaan aan de regels geldend uit het Besluit bodemkwaliteit. In afbeelding 3.2 is de gewenste toekomstige situatie geschetst.



**Afbeelding 3.2: Toekomstschets zandwinplas met natuurvriendelijke inrichting en mogelijkheden voor extensieve recreatie (kaartoriëntatie: noord-oost).**

De bestaande noord- en oostoever krijgen een herinrichting tegelijk met het deels verondiepen van de plas. Het verondiepen vindt plaats na afronding van de zandwinning. De zuidoever van de plas en de noord- en westoever van het uit te breiden deel van de plas krijgen bij start van de winning en inrichting die strookt met de landschappelijke en ecologische ambities. Hier wordt in het beginstadium al voorgesorteerd op de gewenste eindsituatie.

## 4 Methodiek

### 4.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

- Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het project;
- Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

### 4.2 Bureauonderzoek

Bij de toetsing is alleen gekeken naar de zwaarder beschermde soorten uit de Flora- en faunawet (Tabel 2 en 3). Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en effect. Treedt effect op of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er mogelijk maatregelen nodig om de effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet.

Algemene soorten (Tabel 1) zijn niet meegenomen in de toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt door de meeste projecten. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit art. 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van zwaarder beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. De bronnen die zijn geraadpleegd, zijn:

- [www.waarneming.nl](http://www.waarneming.nl);
- [www.telmee.nl](http://www.telmee.nl);
- Landelijke verspreidingsatlassen;
- Regionale verspreidingsatlassen.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EZ. Gekeken is naar de ligging van Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied en naar de instandhoudingsdoelstellingen van deze gebieden. Afhankelijk van de instandhoudingsdoelstellingen kan het effect worden bepaald. Hiernaast is gebruik gemaakt van de kaarten op de website van de provincie Gelderland (interactieve kaart EHS), om te bepalen of het plangebied overlapt of grenst aan EHS. Toetsing vindt plaats aan de hand van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS (Spelregels EHS).

Met behulp van landelijke verspreidingsatlassen is nagegaan of in het verleden zwaarder beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn niet bekend.

### 4.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemd bureaustudie is bepaald in hoeverre de aanwezigheid van zwaarder beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Op 10 juli 2013 is een verkennend terreinbezoek aan het gebied afgelegd om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit de bureaustudie en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat zwaarder beschermde soorten kunnen voorkomen. Het gaat hier om een deskundigenoordeel

op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten aangeduid.

#### **4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject**

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om zwaarder beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

## 5 Resultaten gebiedsonderzoek

### 5.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bestaat uit verschillende biotopen. Naast de noordelijk gelegen zandwinplas is er voornamelijk agrarisch land (zuiden en oosten van het plangebied) en stroken bossingel aanwezig (zowel langs de zandwinplas als langs de A18 en N335). De zandwinplas wordt in de noordhoek omringd door een wandelpad en door een ruigtegebied met hoogopgaande kruidenvegetatie. Op de locatie van het zanddepot is een ondiepe plas aanwezig met natte vegetatie. Ten zuiden van de zandwinplas ligt van oost naar west een watergang. Deze watergang loopt verder aan de oostkant van de Pakopseweg. Langs de A18 en N335 lopen tevens watergangen.

### 5.2 Beschermden soorten

#### 5.2.1 Bureauonderzoek

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, is de landelijke databank voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder telmee.nl en waarneming.nl. Het invoerportaal waarneming.nl is een website waarop door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland worden verzameld. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan gevalideerde informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen.

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in het plangebied en omgeving soorten voor van diverse soortgroepen. Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermden soorten is verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (SOVON, 2002), zoogdieren (Limpens *et al.*, 2010), reptielen en amfibieën (www.RAVON) en insecten (www.Naturalis.nl\EIS). Naast voorgenoemde verspreidingsatlassen is het rapport van Roelofs (2010) als bron gebruikt.

Uit de landelijke en provinciale verspreidingsinformatie uit atlassen (5 x 5 kilometerhok) blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermden soorten zijn waargenomen. Dit betreft onderstaande zwaarder beschermden (Tabel 2 en 3 Flora- en faunawet) soorten. Vogels zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Binnen de vogels keert een aantal soorten jaarlijks terug op hetzelfde nest. Deze vogels met vaste nestplaatsen zijn onderverdeeld in soorten met *jaarrond beschermden* nesten (categorie 1-4) en *niet-jaarrond beschermden* nesten (categorie 5 - waarvan inventarisatie gewenst is). Gekeken is naar de verspreiding van categorie 1-4 soorten en soorten van categorie 5 die mogelijk zeldzaam zijn in de omgeving van het plangebied.

Op de site telmee.nl (2008-2013) worden de volgende waarnemingen vermeld voor de directe omgeving (Flora- en faunawetsoorten Tabel 2, 3 of soorten met jaarrond beschermden nesten):

#### Vogels

Categorie 1-4 (nesten jaarrond beschermd): buizerd, gierzwaluw, havik, huismus, kerkuil, ransuil, roek, sperwer en steenuil.

Categorie 5: geen.

#### Zoogdieren

Zwaarder beschermd: eekhoorn, steenmarter, en de vleermuissoorten franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis.

#### Reptielen/amfibieën

Zwaarder beschermd: kamsalamander, rugstreepad en poelkikker.

### **Vlinders**

Zwaarder beschermd: geen.

### **Libellen**

Zwaarder beschermd: geen.

### **Vissen**

Zwaarder beschermd: kleine modderkruiper, bittervoorn en grote modderkruiper.

### **Flora**

Zwaarder beschermd: geen.

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiedheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen.

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied.

## **5.2.2 Terreinbezoek**

Op 10 juli 2013 is een eenmalig terreinbezoek aan het plangebied afgelegd door een deskundig ecooloog van Oranjewoud. Naast directe waarnemingen kan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten in het plangebied. Indien de aangetroffen biotopen hier aanleiding toe geven, wordt een nader onderzoek aanbevolen.

Het plangebied bestaat uit vijf biotopen: zandwinplas, zanddepot (incl. ondiepe plas), watergangen, bosstroken en akkervelden.

### **Zandwinplas**

Het grootste deel van het plangebied bestaat uit de zandwinplas. De diepte van de plas neemt op de meeste plaatsen geleidelijk toe. Langs de oevers staan voornamelijk wilgen en elzen. Op enkele plaatsen langs de oevers is rietvegetatie en/of lisdodde aanwezig. In het water is onder andere direct langs de oever watervegetatie aanwezig (echter niet veel).

Ten behoeve van de natuurontwikkeling en extensieve recreatie wordt de plas naar het zuiden voor een groot deel uitgebreid. Daarnaast worden de oevers verondiept en/of aangepast. In afbeelding 5.1 is een impressie van de waterplas in het plangebied weergegeven.

Uit de bureaustudie is gebleken dat de kamsalamander, rugstreeppad en poelkikker in de omgeving van het plangebied aanwezig zijn. Gedurende het terreinbezoek is op meerdere locaties rondom de plas (na bij rietvegetatie en bij waterplanten) gevestigd. Tijdens deze bemonstering zijn op geen van de bezochte locaties vissoorten of amfibiesoorten aangetroffen. Gezien het aangetroffen biotoop worden voornoemde beschermde amfibiesoorten hier niet verwacht. De oevers zijn door de hoogopgaande vegetatie grotendeels beschaduwde. In de zandwinplas is vis aanwezig die een bedreiging voor amfibieën kan zijn door predatie van eieren en larven. Door de aanwezigheid van vissen en de matige aanwezigheid van watervegetatie vormt de zandwinplas een beperkt geschikt habitat voor de in de omgeving voorkomende kamsalamander, rugstreeppad en poelkikker. Andere zwaarder beschermde amfibieën, anders dan hierboven beschreven, worden niet verwacht op basis van het biotoop en bureaustudie. De waterplas biedt mogelijk wel een geschikt habitat voor algemeen voorkomende, minder kritische soorten als gewone pad en bruine kikker.





**Afbeelding 5.1. De zandwinplas in het plangebied.**

Gezien de grootte en diepte van de plas worden vissen verwacht in de diepere gedeelten van de zandwinning. Tijdens het voorgaande natuuronderzoek van Roelofs (2010) is aangegeven dat de soorten als karper, brasem en voorn voorkomen (geen van allen beschermde soorten in het kader van de Flora & faunawet). Tevens zijn baars en snoek aanwezig in de zandwinplas (duikerslog.nl).

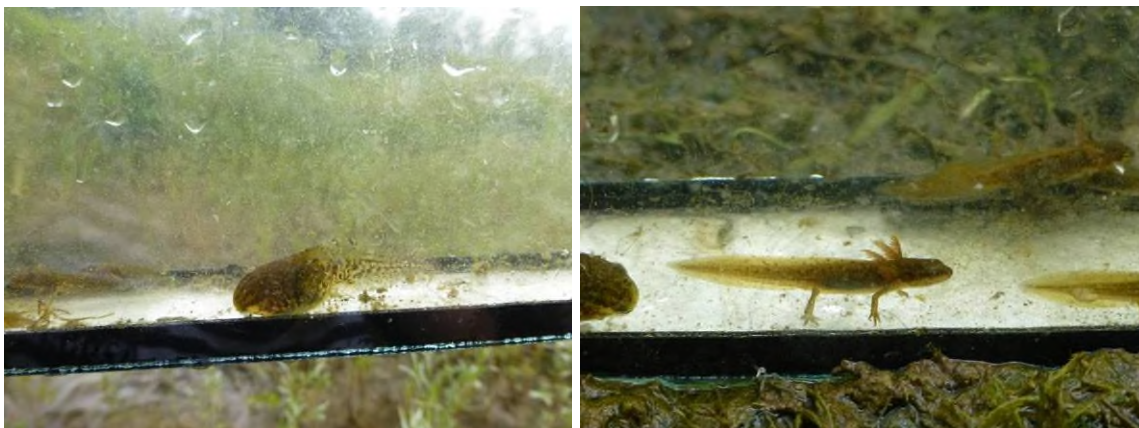
#### **Zanddepot**

Ten zuidoosten van de zandwinplas is het (voormalige) zanddepot van de zandwinplas aanwezig. Deze locatie bestaat voornamelijk uit ruige vegetatie, steile zandwanden en een poel. Rondom de poel is een ruige opgaande beplanting aanwezig kenmerkend voor vochtige gebieden (afbeelding 5.2). In de steile zandwand zijn een groot aantal oeverwaluwnesten aanwezig (afbeelding 5.2). Binnen de groep van vogels met meerjarig gebruikte nesten, hoort de oeverwaluw tot categorie 5; hiervan is inventarisatie gewenst.



**Afbeelding 5.2. Impressie zanddepot ten zuidoosten van de zandwinplas. Met boven de poel en onder de oeverwaluwwand.**

De poel is zeer ondiep en is in de oostkant dicht begroeid met riet en grote lisdodde. In de poel is intensief gevestigd. Tijdens de bemonstering zijn geen vissen aangetroffen, wel veel amfibieënlarven. Tijdens de bemonstering zijn meermaals larven gevangen van het 'groene kikker-complex'. Daarnaast zijn vele larven aangetroffen van de kleine watersalamander. In afbeelding 5.3 zijn de aangetroffen larven weergegeven.



**Afbeelding 5.3. Enkele, van de vele aangetroffen kikkervisjes en kleine watersalamanderlarven in de ondiepe poel bij het zanddepot.**

Uit de bureaustudie blijkt dat de kamsalamander, rugstreppad en poelkikker in de omgeving van het plangebied aanwezig zijn. Tijdens het intensief bemonsteren van de poel zijn geen larven gevonden van de kamsalamander.

De poel vormt een geschikt leefgebied voor de poelkikker en de rugstreppad. De rugstreppad komt voor in ondiepe, snel opwarmende wateren, zonder predatie door vis. De poel vormt daardoor een geschikt voortplantingshabitat. De zanderige bodem rondom de ondiepe plas vormt voor de rugstreppad een geschikt (overwinterings)landhabitat.

De poelkikker heeft een voorkeur voor zonbeschenen wateren. De poel vormt daardoor ook voor de poelkikker een geschikt voortplantingshabitat. Naast de aangetroffen larven is ook veel geplons gehoord tussen de dichte rietvegetatie. Dit wijst op de aanwezigheid van (adulte/subadulte) kikkers van het 'groene kikker-complex' (mogelijk poelkikker).

De ruigtevegetatie in het zanddepot (en in overige delen van het plangebied) vormt een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende zoogdieren zoals de bosmuis, rosse woelmuis en huisspitsmuis (o.a. [www.zoogdieratlas.nl](http://www.zoogdieratlas.nl)).

De ruigtevegetatie is een geschikt landbiotoop voor algemene en zwaarder beschermde amfibieën. Zwaarder beschermde reptielen worden niet verwacht op basis van het biotoop en zijn niet bekend uit de directe omgeving van het plangebied (bureaustudie).

### **Watergang**

In het plangebied zijn enkele watergangen aanwezig, waaronder één ten zuiden van de zandwinplas. Deze stond tijdens het terreinbezoek droog. In deze watergang zijn tijdens het terreinbezoek een aantal (10 - 15) gevlekte rietorchissen aangetroffen. De orchissen zijn aan de zuidzijde van de watergang aangetroffen en stonden deels in de oever alsook naast het pad langs de watergang. De rietorchissen zijn ter hoogte van het zanddepot aangetroffen. In afbeelding 5.4 is de watergang ten zuiden van het plangebied weergegeven met in de oever de aangetroffen orchissen.





**Afbeelding 5.4.** Links de watergang ten zuiden van de zandwinplas met (rechts) enkele van de aangetroffen rietorchissen (zowel uitgebloeid als in bloei).

### **Bosstroken**

Rondom de zandwinplas zijn bosstroken aanwezig (zowel langs het water als langs de A18 en N335). Aan de noordwestzijde en de noordoostzijde (langs de rijks- en provincialeweg) zijn brede zones met bomen aanwezig. Op enkele bomen na betreft het relatief jonge bomen. Onder de bomen is naast open stukken, struiken, boomopslag en ruigtevegetatie aanwezig, bestaande uit voornamelijk brandnetel.

De hoge bomen bieden een geschikt leef- en voortplantingsgebied voor o.a. vogels zoals kraai, ekster en duiven en zoogdieren (waaronder vleermuizen). In de bomen zijn geen holen en/of spleten aangetroffen van boombewonende vleermuizen. In de bomen zijn tevens geen nesten aangetroffen van vogelsoorten die een vermelding kennen op de "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelnesten" (zoals van de uit de bureaustudie verwachte buizerd, havik, roek en sperwer). Waarschijnlijk jagen roofvogels als buizerd en havik wel in het gebied. De hoogopgaande vegetatie (struiken) in het plangebied kunnen een geschikt leef- en broedgebied bieden voor o.a. vogels zoals de merel, groenling, kool- en pimpelmees.

De lagere vegetatie en de ondergroei in het plangebied vormen een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende zoogdieren zoals de bosmuis, rosse woelmuis, (gewone) bosspitsmuis en huisspitsmuis (o.a. [www.zoogdieratlas.nl](http://www.zoogdieratlas.nl)). Daarnaast kunnen egel en hermelijn in dit biotoop aanwezig zijn. Uit de bureaustudie (en flora en faunatoets Roelofs, 2010) is gebleken dat de das in de omgeving van het plangebied voorkomt. De das komt voor in kleinschalig akker- en weidelandschap met bosjes, heggen en houtwallen (Zoogdierverseniging). Tijdens het terreinbezoek zijn geen burchten of andere sporen (mest, krabsporen etc.) aangetroffen. De das heeft wel een burcht op Landgoed de Bijvanck (ten zuiden van het plangebied) en dieren hiervan kunnen incidenteel ook in het plangebied foerageren (Roelofs, 2010).

De bomen in het plangebied vormen een geschikt foerageergebied voor de in de bureaustudie verwachte eekhoorn. Er zijn geen nesten aangetroffen. Ook de steenmarter kan mogelijk foerageren in de bosstroken. In het onderzoek van Roelofs (2010) is middels drie veldbezoeken onderzoek gedaan naar het voorkomen van vleermuizen. Vleermuizen maken gebruik van het plangebied als foerageergebied waarbij de bomenrijen fungeren als vliegroute. Uit het onderzoek van Roelofs (2010) is gebleken dat de lijnvormige elementen, weergegeven in afbeelding 5.5, gebruikt worden als vliegroute. Bij het onderzoek zijn gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis (violette pijl), laatvlieger en watervleermuis aangetroffen.

**Afbeelding 5.5.** Aanwezige vliegroutes in het plangebied (Roelofs, 2010).



Zwaarder beschermde zoogdieren, anders dan de vleermuissoorten, de das, steenmarter en eekhoorn, zijn niet bekend uit de omgeving van het plangebied.

### **Landbouwpercelen**

Het land ten zuiden van de zandwinplas bestaat uit akkers en weilanden en enkele erven (de bebouwing inclusief de bijbehorende erven vallen buiten het plangebied). De akkers bestonden tijdens het terreinbezoek uit ingezaaid maïs; de weilanden bestaan uit kort gemaaid gras (afbeelding 5.6).



**Afbeelding 5.6. De akkervelden in het plangebied.**

De percelen worden intensief beheerd; floristisch interessante vegetatie is niet aangetroffen en wordt niet verwacht. De percelen zijn geschikt voor algemeen voorkomende zoogdieren zoals de veld- en aardmuis. Ook algemene amfibiesoorten vinden in dit gebied een geschikt landbiotoop.

In de omgeving van en rondom het gebied zijn vrij veel territoria van steenuil te verwachten (Roelofs, 2010). Of de steenuil ook in de bebouwing in het plangebied broedt is niet bekend. Een aantal erven met een gevarieerd erf met boomgaard zijn hier zeker geschikt voor. De kerkuil komt incidenteel voor in het gebied maar heeft hier de laatste jaren niet gebroed (Roelofs, 2010). De bebouwing, inclusief de erven, blijven buiten beschouwing bij onderhavige ontwikkeling.

## **5.3 Beschermde gebieden**

### **5.3.1 Ligging EHS en beschermde gebieden**

#### **Ecologische Hoofdstructuur (EHS)**

Het plangebied maakt geen deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Ten zuidoosten van het plangebied ligt op afstand een groot EHS-gebied en is in het Natuurbeheerplan van Gelderland (2013) grotendeels aangewezen als het beheertype 'Dennen-, eiken- en beukenbos'. In afbeelding 5.7 is de ligging van het EHS-gebied ten opzichte van het plangebied weergegeven.

#### **Natura 2000**

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ('Gelderse Poort') ligt op circa 2.8 kilometer afstand van het plangebied.



**Afbeelding 5.7. Ligging plangebied (rood omlijnd) t.o.v. de EHS (bron: website provincie Gelderland).**



## 6 Toetsing natuurwetgeving

### 6.1 Effectbepaling beschermde gebieden

#### 6.1.1 *Effecten op de Ecologische Hoofdstructuur*

Voor wat betreft de EHS is er alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen, waaronder compensatie. Er bevindt zich geen EHS binnen het plangebied. Er is van directe aantasting van de EHS dan ook geen sprake. In de omgeving van het plangebied ligt een groot EHS-gebied. Ook significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS in de nabijheid van het project kunnen worden uitgesloten. De natuurontwikkeling in en rondom de zandwinplas heeft een zeer beperkt effect op de directe omgeving van het plangebied. Vanuit dit oogpunt zijn er voor EHS geen belemmeringen.

#### 6.1.2 *Effecten op de Natuurbeschermingswet 1998*

Het plangebied ligt op een afstand van ca. 2,8 km van het dichtstbij gelegen Natura 2000-gebied 'Gelderse Poort'. Gezien de aard van de activiteit kunnen op voorhand effecten van verdroging als gevolg van de zandwinning en effecten van verzuring en vermessing als gevolg van zandtransporten via de A12 en de A18 niet worden uitgesloten.

##### **Effecten als gevolg van verdroging**

In een eerder uitgevoerde hydrologische effectenstudie van de zandwinning is een berekening gemaakt van de effecten op het grondwater in de omgeving. De gevolgen van deze berekening zijn opgenomen in de watertoets van het project Zandwinning Werfhout (Oranjewoud, J. van Roestel 2013 in prep.). In deze watertoets is geconstateerd dat het verdrogend effect van de zandwinning op een afstand van ca. 300 meter vanaf de rand van de zandwinplas is uitgedoofd tot < 0,05 m. Dat betekent dat op een afstand van 2,8 km er geen sprake meer is van en enige meetbare verdroging als gevolg van de zandwinning. Negatieve effecten voor het Natura 2000-gebied op dit punt kunnen worden uitgesloten.

##### **Effecten als gevolg van verzuring en vermessing**

###### *Zandwinningsfase*

De zandwinning gaat gepaard met extra transportbewegingen van vrachtverkeer op de aan- en afvoeren naar het plangebied, i.c. met name de A12 en de A18. Het betreft een tijdelijke toename van < 50 vrachtbewegingen per etmaal in 200 dagen per jaar. Deze vinden plaats op een afstand van > 2,5 km van de grens van het Natura 2000-gebied. Op een dergelijke afstand leidt een tijdelijke verkeerstoename van deze beperkte omvang niet tot een toename van stikstofdepositie van enige betekenis in het Natura 2000-gebied.

###### *Exploitatiefase*

Tijdens de exploitatiefase van de recreatieplas is sprake van een toename van het autoverkeer op de A12 en A18 als gevolg van bezoekers en recreanten. Op topdagen is sprake van recreatieverkeer van ca. 1.600 mvt/etm in de maanden juli en augustus (Bron: MER Health & Wellness Werfhout, Oranjewoud 2010). Buiten het drukke seizoen zijn de aantallen aanmerkelijk minder, en ook het gemiddelde dagelijkse bezoekersaantal (op jaarbasis) zal aanmerkelijk lager liggen. Net als voor het vrachtverkeer geldt dat de verkeersbewegingen zich afspelen op een afstand van 2,5 km vanaf het Natura 2000-gebied, en op die afstand niet leiden tot een toename van stikstofdepositie van enige betekenis in het Natura 2000-gebied.

##### **Overige effecten**

Naast de beschouwde effecten van verdroging en verzuring en vermessing, zijn er geen andere effectrelaties die aanleiding geven tot het nader onderzoeken van potentiële effecten op instandhoudingsdoelen in het Natura 2000-gebied.



### Effecten op overige gebieden

Naast het Natura 2000-gebied Gelderse Poort liggen er geen andere Natura 2000-gebieden in de nabijheid van het plangebied die aanleiding geven tot het nader onderzoeken van mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelen van die gebieden.

## 6.2 Effecten beschermde soorten

Effecten per soortgroep van Tabel 2- en Tabel 3-soorten en vogels:

### Broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door kap- en sloopwerkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

Zo wordt bij het onderhavige project aangeraden om de opgaande beplanting die rondom de zandwinplas gedund zal worden, buiten het broedseizoen te rooien.

Gezien de toekomst visie van de zandwinplas (natuurontwikkeling) wordt aanbevolen om voor de oeverwaluwen (categorie 5 binnen soorten met meerjarig gebruikte nesten) een nieuwe broedgelegenheid in de vorm van een oeverwaluwwand in het gebied aan te bieden.

### Jaarrond beschermde nesten

Er is een aantal vogelsoorten waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd is en waarbij verwijdering van de broedplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenoemde categorie 1-4-vogelsoorten van de "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelnesten". Tijdens het terreinbezoek zijn geen sporen, nesten of braakballen aangetroffen van categorie 1-4-vogelsoorten. Deze soorten zijn ten tijde van het terreinbezoek uitgesloten van het plangebied.

Daarnaast zijn er categorie 5-vogelsoorten (zoals de oeverwaluw), waarvan de nesten alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Dit laatste is op het plangebied niet van toepassing. Er zijn geen categorie 5 soorten te verwachten die zeldzaam zijn in de omgeving of onvoldoende nestgelegenheden hebben in de omgeving. Derhalve zijn er geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die jaarronde bescherming rechtvaardigen.

Alle vogelnesten (ook die van categorie 5-vogelsoorten die geen jaarrond bescherming genieten) zijn beschermd tijdens het broedseizoen (globaal half maart tot juli).

*De gunstige staat van instandhouding van de aanwezige broedvogels komt niet in gevaar als gevolg van de ruimtelijke inrichting. Als voorwaarde geldt dat de vegetatie buiten het broedseizoen wordt gerooid.*

### Zoogdieren

#### Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Bij het slopen van bebouwing en het kappen van vooral oudere bomen dient te allen tijde rekening te worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. Gebouwbewonende vleermuizen verblijven met name in spouwmuren, onder dakbetimmering, achter boeiborden of op zolders. Boombewonende vleermuizen verblijven in gaten, hopen of scheuren van voornamelijk grote bomen. In het onderhavige plangebied zijn geen gebouwen aanwezig en tevens geen bomen met daarin gaten, kieren en/of hopen die geschikt zijn voor vleermuizen. Wel zijn de lijnvormige structuren (bosstroken langs A18 en N335 en de bomenrij langs Werfhout) in gebruik als vliegroute van en naar foerageergebieden. Deze lijnvormige structuren zijn essentieel voor vleermuizen om zich te verplaatsen binnen het gebied (Roelofs, 2010). Deze structuren moeten bij het nieuwe ontwerp in stand blijven (zij het eventueel dunner en opener, doch blijvend herkenbaar als lijnstructuren). Indien deze lijnvormige structuren verdwijnen, worden verbodsbepalingen

van de Flora- en faunawet overtreden. Dit kan voorkomen worden door het treffen van mitigerende maatregelen.

Door de aanleg van meer bosjes en andere landschapselementen zal het gebied als foerageergebied voor vleermuizen verbeteren. Negatieve effecten op vleermuizen zijn uitgesloten.

#### *Overige zoogdieren*

Er zijn geen zwaarder beschermde zoogdieren, anders dan vleermuizen, aangetroffen in het plangebied. Het plangebied herbergt geen (essentieel) habitat voor deze soorten (zoals das; burchten zijn niet aangetroffen). Effecten zijn dan ook uitgesloten. Door het aanbrengen van bosjes en overige landschapselementen verbetert het gebied in de toekomst als foerageergebied voor onder andere de das en hermelijn.

*De gunstige staat van instandhouding van de aanwezige zoogdiersoorten komt niet in gevaar als gevolg van de ruimtelijke inrichting.*

#### **Reptielen en amfibieën**

De ondiepe poel in het plangebied vormt een potentieel voortplantingsbiotoop voor de poelkikker, kamsalamander en de rugstreeppad; drie zwaar beschermde amfibiesoorten die staan vermeld op Tabel 3 van de Flora- en faunawet en Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Bij de uitbreiding van de zandwinplas gaat deze poel (en omliggend habitat) op in de grote plas. Hierdoor zouden de soorten, indien aanwezig, hun leefgebied verliezen. Op geen enkel moment, ook niet tijdelijk, mag een achteruitgang van de functionaliteit van een voortplantingsplaats en/of van een vaste rust- en verblijfplaats van deze soorten optreden.

Tijdens het intensief vissen zijn geen kamsalamanders of -larven aangetroffen. Indien deze aanwezig zouden zijn (in de vorm van adult of larven) zouden deze, gezien de intensieve bemonstering tijdens het geschikte inventarisatieperiode, aangetroffen moeten zijn. Aangezien enkel kleine watersalamanderlarven in de poel zijn aangetroffen, is de kamsalamander niet aanwezig in de poel in 2013.

Voor het uitsluiten van de poelkikker zijn twee terreinbezoeken vereist. Conform de soortenstandaard (DR, 2012) wordt aangenomen dat in een potentieel geschikt gebied geen poelkikkers aanwezig zijn nadat twee inventarisatierondes in de geschikte periode (april - september) geen waarnemingen hebben opgeleverd. Ook de rugstreeppad wordt in de ondiepe poel verwacht en is tijdens één terreinbezoek niet uit te sluiten. Om inzichtelijk te krijgen of het plangebied (met name de poel en zanddepot) gebruikt wordt door de soorten en welke functie het plangebied heeft voor de poelkikker en de rugstreeppad, is nader onderzoek op basis van de soortenstandaards noodzakelijk.

Gezien de landschappelijke en ecologische ambities is het goed mogelijk om in het toekomstige ontwerp van het gebied ondiepe poelen aan te leggen die een geschikt habitat vormen voor (zwaar beschermde) amfibiesoorten zoals de poelkikker en rugstreeppad.

Reptielsoorten zijn niet aangetroffen in het plangebied en worden op basis van het biotoop en bureau-onderzoek ook niet verwacht. Effecten op deze soorten zijn dan ook uitgesloten.

*Nader onderzoek is nodig naar de poelkikker en de rugstreeppad (conform Soortenstandaard) om het gebruik en functie van het plangebied (met name de poel) voor de soorten inzichtelijk te maken.*

#### **Vissen**

Binnen de begrenzing van het plangebied, zijn geen zwaarder beschermde vissoorten aangetroffen. Effecten hierop zijn dan ook uitgesloten.

#### **Planten**

Tijdens het terreinbezoek zijn een aantal rietorchissen aangetroffen langs de watergang ten zuiden van de zandwinplas. De gevlekte rietorchis is een zwaar beschermde soort en behoort tot Tabel 2 van de Flora- en faunawet. Voor Tabel 2-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen mits gewerkt wordt met een door het Ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode. Een goedgekeurde gedragscode is bijvoorbeeld de gedragscode van de Unie van Waterschappen.

Zo dient de soort voorafgaand aan de werkzaamheden, gemarkeerd en na de bloei en zaadzetting uitgestoken en verplaatst te worden naar geschikt leefgebied in de omgeving. Het markeren en uitsteken van de rietorchis dient te gebeuren onder begeleiding van een deskundige op het gebied van planten. Wordt niet gewerkt conform een gedragscode dan dient een ontheffingsprocedure doorlopen te worden.

#### **Vlinders**

Er zijn geen beschermde vlindersoorten aangetroffen in het plangebied. Het plangebied herbergt verder geen geschikt habitat voor de beschermde soorten. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

#### **Libellen**

Er zijn geen beschermde libelsoorten aangetroffen in het plangebied. Het plangebied herbergt verder geen geschikt habitat voor beschermde soorten. Effecten zijn dan ook uitgesloten.





## 7 Conclusies en aanbevelingen

### 7.1 Conclusies soortenbescherming

#### Tabel 2 en 3-soorten en vogels

Kort samengevat is het resultaat van de natuurtoets dat ter hoogte van het plangebied beschermde Tabel 2- en 3-soorten in het kader van de flora- en faunawet zijn aangetroffen en/of worden verwacht die de voorgenomen landschappelijke inrichting en uitbreiding van de zandwinplas kunnen beïnvloeden.

#### *Zwaar beschermde soorten*

Langs de watergang ten zuiden van de zandwinplas zijn een aantal gevlekte rietorchissen aangetroffen. Voor deze Tabel 2-soort geldt een vrijstelling mits de werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde Gedragscode. In het plangebied fungeren bosstroken en bomenrijen als vliegroute voor vleermuissoorten. Indien deze lijnvormige structuren behouden blijven (eventueel verdund, doch herkenbaar als lijnvormige structuren) zijn er geen belemmeringen aanwezig voor de voorgenomen ontwikkeling. Worden deze structuren aangetast dan worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden.

De ondiepe poel ter hoogte van het voormalige zanddepot biedt een geschikt leefgebied voor de poelkikker en de rugstreeppad (beide Tabel 3-soorten en Habitatrichtlijnsoorten). Deze soorten konden niet uitgesloten worden met een eenmalig terreinbezoek in het plangebied. Het is noodzakelijk om een nader onderzoek uit te voeren naar het voorkomen van deze soorten om het effect van aantasting of verstoring te kunnen inschatten. Zie tabel 7.1 voor een overzicht.

#### *Broedvogels*

Voor de voorgenomen werkzaamheden waarbij hoogopgaande vegetatie gerooid wordt, dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen (globaal half maart tot en met juli). In deze periode kunnen broedvogels aanwezig zijn in het plangebied; dit wordt aannemelijk geacht gezien de hoeveelheid aanwezige (hoogopgaande) vegetatie in het gebied.

Geadviseerd wordt om rooiwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Zo dient deze opgaande beplanting voorafgaand aan het broedseizoen te worden gerooid. Op deze manier wordt voorkomen dat vogels hier tot broeden komen en zijn er geen belemmeringen vanuit de Flora- en Faunawet. Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient vooraf aan de werkzaamheden de te rooien vegetatie in het plangebied gecheckt te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat er sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied of de directe omgeving wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden.

Er zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde indien ten minste één van de volgende maatregelen genomen te worden:

- 1) De werkzaamheden aan de hoogopgaande vegetatie wordt buiten het broedseizoen uitgevoerd (voorkeursmaatregel).
- 2) Het plangebied wordt kort voor aanvang van de werkzaamheden door een erkende ecooloog gecontroleerd op actuele broedgevallen; bij gebleken aanwezigheid van broedende vogels moeten de werkzaamheden worden uitgesteld tot na het broedseizoen.

In een steile wand bij het voormalige zanddepot is een oeverwaluwkolonie (categorie 5) aanwezig. Gezien de toekomstvisie van de zandwinplas (natuurontwikkeling) wordt geadviseerd om hiervoor een nieuwe voorziening te treffen in de vorm van nieuwe oeverwaluwwand.

### Nader onderzoek

Om vast te stellen in welke mate en op welke wijze de poelkikker en rugstreeppad gebruik maken van het plangebied, dient een nader onderzoek plaats te vinden naar het voorkomen van de soorten binnen, nabij of in de ondiepe poel).

Het nader onderzoek naar de poelkikker zal moeten worden uitgevoerd in de actieve periode van de soort. De beste methode om poelkikkers te inventariseren is op basis van kooractiviteit bij het voortplantingswater. De meest geschikte maanden hiervoor zijn mei en juni. Vooral 's avonds, als het niet te koud is, vindt in die maanden kooractiviteit plaats. Voor het aantreffen van adulten is een inventarisatie in de maanden half april tot en met september mogelijk (DR, 2012). De rugstreeppad kan worden aangetroffen door driemaal te inventariseren verspreid over het seizoen op "goede" avonden (april, mei, midden juli) waarbij geluisterd wordt naar kooractiviteit (DR, 2011).

Als eenmaal aanwezigheid van beide soorten is aangetoond hoeven geen vervolgrondes plaats te vinden. In de soortenstandaard van beide soorten staan de inventarisatiemethodes uitgebreid uiteengezet.

**Tabel 7.1. Mogelijk voorkomen van en effecten op beschermde soorten in het plangebied.**

Soortgroep/ soort	Ingreep verstarend	Nader onderzoek	Ontheffing noodzakelijk?	Bijzonderheden/ opmerkingen
Poelkikker	Mogelijk	Ja	Mogelijk	Onderzoek naar functie plangebied -ondiepe poel - als (voortplantings)biotoop
Rugstreeppad	Mogelijk	Ja	Mogelijk	Onderzoek naar functie plangebied -ondiepe poel - als (voortplantings)biotoop
Rietorchis	Ja	Nee	Mogelijk, indien niet gewerkt wordt conform gedragscode.	-
Broedvogels algemeen	Mogelijk	Nee	Nee	Werken buiten broedseizoen

## 7.2 Conclusies gebiedenbescherming

### 7.2.1 EHS

Voor wat betreft de EHS is er alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen in de vorm van compensatie. Binnen het plangebied is geen EHS-gebied aanwezig. Derhalve heeft de ruimtelijke ontwikkeling hier geen negatief effect op. Er is van directe aantasting van de EHS dan ook geen sprake. Er is daarom geen noodzaak voor een compensatieplan (EHS).

### 7.2.2 Natura 2000

De planontwikkeling leidt niet tot negatieve effecten op instandhoudingsdoelen in nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Potentiële effecten als gevolg van verdroging in de omgeving is in een uitgevoerd hydrologisch effectonderzoek met behulp van berekeningen uitgesloten. Effecten als gevolg van het verkeersgenerende effect van de ontwikkeling, welke via stikstofdepositie kan leiden tot verzuring en vermisting in Natura 2000-gebieden, zijn niet aannemelijk. De belangrijkste overweging daarbij is dat de wegen met een verkeerstoename zich op > 2,5 km afstand van het meest nabij gelegen Natura 2000-gebied bevinden. Daarnaast is de verkeerstoename als gevolg van de planontwikkeling zeer laag ten opzichte van de huidige verkeersintensiteit en de verwachte autonome groei van het wegverkeer.

## 8 Bronnen

**Bos, F.G., Bosveld, M.A., Groenendijk, D.G., Van Swaay, C.A.M. & Wynhoff, I., 2006.** De dagvlinders van Nederland - verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EISNederland, in samenwerking met De Vlinderstichting, Wageningen.

**Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), 2009.** De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

**Dienst Regelingen, 2012.** Soortenstandaard poelkikker *Rana lessonae*.

**Dienst Regelingen, 2011.** Soortenstandaard rugstreeppad *Bufo calamita*.

**Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.** Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

**Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009.** Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

**Roelofs Planontwikkeling BV, 2010.** Gebiedsonderzoeken milieueffectrapportage (m.e.r.) Werfhout, Didam, Flora en Fauna onderzoek.

**SOVON, 2002.** Atlas van de Nederlandse broedvogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij / Naturalis / EIS-Nederland.

### Internet:

[www.zoogdieratlas.nl](http://www.zoogdieratlas.nl)

[www.ravon.nl](http://www.ravon.nl)

[www.waarneming.nl](http://www.waarneming.nl)

[www.telmee.nl](http://www.telmee.nl)

[www.zoogdierverseniging.nl](http://www.zoogdierverseniging.nl)

[www.naturalis.nl](http://www.naturalis.nl)

## **Bijlage 1: Wettelijk kader**

# Flora- en faunawet

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Flora- en faunawet.

## **Algemeen Flora- en faunawet**

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

## **Algemene vrijstelling**

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

## **Vrijstelling onder gedragscode**

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ ([www.drloket.nl](http://www.drloket.nl)). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

## **Ontheffing tabel 2 en 3**

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

## **Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten**

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;

- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekent dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

### **Vogels**

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

### **Zorgplicht**

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

### **Procedure ontheffingsaanvraag**

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wanneer gesloopt of gekapt wordt zonder vervolgonderzoek te laten plaatsvinden, en er blijken beschermde soorten aanwezig te zijn, dan wordt de Flora- en faunawet overtreden. Dit is een economisch delict waar boetes aan verbonden zijn.

Onderzoek naar vleermuizen duurt ongeveer 6 maanden. Indien het onderzoek over de winterperiode heen getrokken moet worden, kan het langer duren. Onderzoek naar andere soortgroepen kan vaak sneller (met 1 of 2 bezoeken) afgerond worden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Een vleermuisonderzoek is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden, dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd.

#### **Wabo**

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

1. het Ministerie van EZ geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
2. de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.



# Ecologische Hoofdstructuur

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Ecologische Hoofdstructuur.

## **Algemeen Ecologische hoofdstructuur**

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

In de EHS liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

## **Netwerk van gebieden**

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De EHS bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

# Natuurbeschermingswet 1998

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet.

## **Algemeen Natuurbeschermingswet**

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

## **Beschermde gebieden**

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het ministerie van Economische Zaken (EZ) dit.

## **Bestaand gebruik**

Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaats hadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

## **Beschermde Natuurmonumenten**

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

